

Wiesław Charczuk

"Pałac Ogińskich w Siedlcach", Grażyna Korneć, Siedlce 2007 : [recenzja]

Radzyński Rocznik Humanistyczny 7, 303-304

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grażyna Korneć, *Pałac Ogińskich w Siedlcach*, Siedlce 2007, s. 119

Pałac Ogińskich w Siedlcach należy do najstarszych budowli w tym mieście. Został wybudowany w stylu klasycystycznym i na trwałe wpisał się w historię miasta. Sam pałac jako zabytek architektury klasycystycznej jest zaliczany do „perełki” architektury XVIII-wiecznej w Polsce. W okresie Aleksandry Ogińskiej pałac pełnił funkcję życia politycznego, kulturalnego na południowym Podlasiu. Tutaj przybywali znamienici reprezentanci Oświecenia: Tadeusz Kościuszko, Stanisław August Poniatowski. W okresie niewoli pałac był siedzibą gubernatora carskiego, a w okresie Polski niepodległej pełnił rolę siedziby biskupa podlaskiego Henryka Przeździeckiego. W okresie okupacji niemieckiej 1939-1944 mieszkał w nim starosta powiatu siedleckiego. Po wojnie w okresie Polski „ludowej” był siedzibą różnych instytucji rządowych. W 2001 r. został przekazany Akademii Podlaskiej, a od 2007 r. jest reprezentacyjną siedzibą Rektora Akademii Podlaskiej w Siedlcach.

Mimo tak bogatej historii i znaczenia budowli jako zabytku, nie doczekał się opracowania, monografii poświęconej dziejom pałacu. Mimo że powstało kilka opracowań poświęconych właścicielce pałacu księżnej Aleksandrze Ogińskiej, to próżno szukać opracowania pałacu. Być może badaczy dziejów pałacu odstrasza skąpość materiałów i rozproszenie ich w różnych archiwach na terenie kraju. Dlatego należą się słowa uznania autorce pracy za podjęcie tego problemu i zainspirowanie tą pracą badaczy do podjęcia kompleksowych badań nad opracowaniem pozycji poświęconej, dziejom tego obiektu. Autorka dokonała kwerendy w licznych archiwach: Archiwum Państwowym w Siedlcach i Radomiu, Archiwum Kurii Metropolitalnej i Archiwum Państwowym w Lublinie, Archiwum Instytutu Historii PAN, Archiwum Akt Dawnych. Pozycję wzbogacają ryciny zamieszczone w recenzowanej pracy, które autorka zamieściła ze zbiorów Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego.

Praca ma układ chronologiczno-problemowy. Składa się z jedenastu rozdziałów.

Rozdział pierwszy autorka poświęciła Siedlcom, które w historii Polski pojawiły się w XV w. Jako siedziba prywatna. Właścicielem był Jan Pruszyński, od którego pod koniec XV w. Miejscowość tę nabył Daniel Gniewosz. W dalszej części tego rozdziału, autorka śledzi dzieje Siedlec aż do momentu, kiedy ta miejscowość stała się własnością Aleksandry Ogińskiej.

Kolejne pięć rozdziałów zostało poświęcone pałacowi, jego budowie, ogrodowi, który zaprojektował Franciszek Salezy Sarnowski w stylu angielskim. W dalszej części omawianej książki autorka ukazała kulturotwórczą rolę pałacu w XVIII w., gdzie przybywała tutaj ówczesna śmietanka naukowa i literacka, Grzegorza Piramowicza, Franciszka Karpińskiego, Jana Pawła Woronicza, Kajetana Węgierskiego i innych. Du-

zym wydarzeniem dla dziejów pałacu było przybycie 20 sierpnia 1783 r. króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Właścicielka pałacu brała również aktywny udział w życiu politycznym kraju, skupiona wokół obozu „Familia”. Wspomagała finansowo armię polską walczącą z wojskami rosyjskimi. Jak podaje autorka na (s. 66) księżna Ogińska wyasygnowała na rzecz armii polskiej pieniądze na sumę 1194 zł.

Kolejne dzieje pałacu, to okres kiedy to pałac stał się siedzibą władz carskich. Pałac wtedy stracił rezydencjonalny charakter. Po zlikwidowaniu guberni podlaskiej, w pałacu ulokowano szpital wojskowy. Początek lat 1901-1913 to okres upadku pałacu. Po przyłączeniu w 1912 r. wschodnich powiatów guberni siedleckiej do guberni chełmskiej, pałac przestał być siedzibą władz gubernialnych.

Następny rozdział został poświęcony pałacowi, kiedy stanowił od 1 października 1921 r. siedzibę bp Henryka Przeździeckiego.

Tragiczne losy dla Polaków i siedleckiego pałacu zapisały lata 1939-1944, kiedy to Siedlce dostały się pod okupację hitlerowską. Po nowelizacji układu Ribbentrop-Mołotow 28 września 1939 r. Siedlce znalazły się pod zarządem niemieckim. 26 października 1939 r. przybył do Siedlec starosta powiatu siedleckiego dr Fridrich Gercke, który ze swoimi pracownikami osiadł w pałacu. Pałac został zniszczony przez żołnierzy niemieckich, którzy dokonali licznych rozbiórek budynków znajdujących się wokół pałacu i w parku. Dalszego zniszczenia pałacu dopełniły działania wojenne w lipcu 1944 r., kiedy w bitwie o Siedlce, 31 lipca 1944 r. pałac został zbombardowany przez lotnictwo radzieckie.

Książkę zamykają rozdziały poświęcone dziejom pałacu już w okresie powojennym. Początkowo pałac pełnił siedzibę domu kultury i starostwa. W okresie PRL pałac ulegał dewastacji, tutaj mieściła się siedziba Sztabu Obrony Cywilnej. Dopiero lata 90 XX w. przyniosły zainteresowanie władz samorządowych i krajowych renowacją zabytku. Poza tym pałac pełnił siedzibę różnych organizacji i instytucji kulturalnych Siedlec.

Świetność pałacu zaczęła się od roku 2001, kiedy to stał się własnością Akademii Podlaskiej.

W latach 2004-2007 dokonano gruntownego remontu pałacu, dbając o wierne zachowanie walorów architektonicznych z XVIII w.

Reasumując, praca Grażyny Korneć wpisana się w historiografię Siedlec. Duże brawa należą się wydawcom, którzy wydali ją w pięknej szacie graficznej. Tekst czyta się przyjemnie, napisany został językiem przystępnym. Mimo pewnych potknięć merytorycznych, czytelnik znajdzie uzupełnienia w zamieszczonej erracie książki. Dużym walorem książki jest wiele zamieszczonych zdjęć kolorowych, często o charakterze unikatowym, które wzbogacają książkę i stanowią kapitalne uzupełnienie treści. Książka „Pałac Ogińskich w Siedlcach” jest pierwszą próbą odtworzenia dziejów tego zabytku i mam nadzieję, że zainspiruje zwłaszcza badaczy kultury staropolskiej i historyków sztuki do napisania monografii „perełki” polskiego klasycyzmu w Siedlcach.

Wiesław Charczuk